

Nr 750

Av herr **Hedlund m. fl.**, om domänverkets medverkan vid exploatering av mark för fritidsändamål.

(Lika lydande med motion nr 610 i Första kammaren)

Centerpartiet har i olika sammanhang framhållit behovet och vikten av olika insatser från det allmännas sida för att skapa tillräckliga fritidsområden för tätorternas befolkning och väsentligt ökade möjligheter för stadshushållen att förvärva egna fritidshem på skäliga villkor. Det är därför med tillfredsställelse vi noterat, att kraven från centerhåll — bl. a. vid vårriksdagen 1962 — på en aktiv fritidspolitik efter hand mötts av förståelse, exempelvis genom tillkomsten av den statliga fritidsutredningen på hösten samma år.

Som ofta påpekats framstår en sund och rationell lösning av fritidsfrågan som synnerligen angelägen framför allt ur tätortsbefolkningens synpunkt. Behovet accentueras av fritidens snabba ökning genom införande av lediga lördagar och fyraveckorssemester för allt större grupper av arbetstagare. Alltjämt synes dock — enligt uppgift från fritidsutredningen — endast cirka tio procent av stadshushållen förfoga över egna fritidshem. Enligt tidigare undersökningar synes det framför allt vara städernas låglönegrupper, vilka ej lyckats förverkliga en önskvärd dubbel bosättning, som möjliggör ett sunt och ur trivselsynpunkt på längre sikt tillfredsställande utnyttjande av den ökande fritiden. Det råder knappast tvivel om att den avsevärda och oblyga spekulation i fritidsmark, som under senare år bedrivits av mellanhänder, främst en del exploateringsbolag med mycket betydande vinstmarginaler, verkat fördröjande på utvecklingen och för många fritidskonsumenter onödigt försvårat förvärvet av egna fritidshem på rimliga villkor. Men även frånvaron hittills av aktiva insatser från det allmännas sida har otvivelaktigt varit en orsak till den tröga utvecklingen på denna del av fritidssektorn.

En rationell och målmedveten fritidspolitik är i olika avseenden också önskvärd ur det allmännas synpunkt. Den bör tillmätas stor socialpolitisk betydelse mot bakgrund av vissa oroande drag i vår välståndsutveckling — främst de tendenser i fråga om stressjukdomar, narkotika- och alkoholmissbruk, ungdomsproblem m. m., vilka kanske blivit särskilt framträdande i de stora och växande städerna, där ungefär en fjärdedel av vår be-

folkning har sin enda bosättning. Vid fortgående standardhöjning är det därför ett ofrånkomligt önskemål ur samhällets synpunkt att undanröja sådana olika hinder för en konsumtionsinriktning och en fritidsmiljö, som kan motverka sådana sociala avigsidor av urbaniseringen och den materiella standardutvecklingen.

Även ur andra synpunkter är en aktiv fritidspolitik av intresse och betydelse för det allmänna. Den snabba jordbruksrationaliseringen innebär exempelvis, att årligen cirka 5 000 brukningsenheter försvinner, varvid ofta också icke obetydliga arealer av potentiell fritidsmark friläggs och gårdar och torp ställs tomma. På många håll pågår därigenom en kapitalförstöring, som skulle motverkas, om sådana marker och byggnader omgående kunde tas i anspråk för fritidsändamål. Det är för övrigt inte osannolikt, att rationaliseringen i fråga om på längre sikt icke bärkraftiga brukningsenheter många gånger skulle underlättas, om det existerade bättre möjligheter, t. ex. genom en vederhäftig förmedlingsverksamhet utan vinstintressen och speciella kreditmöjligheter, att direkt sammankoppla rationaliseringen med fritidskonsumtionen.

Vi vill peka på en annan sida av detta förhållande, som ytterligare belyser det allmänns intresse av en rationell fritidspolitik. Genom jordbruksrationaliseringen reduceras varje år mycket avsevärt inkvarteringsmöjligheterna på landsbygden under beredskap och krig för befolkningen i de s. k. utrymningsorterna, främst de stora städerna. Om man strävade att konsekvent bevara dessa successivt bortrationaliserade gårdar och torp för att tillhandahållas stadshushållen som fritidshem, skulle inkvarteringsresurserna vid utrymning av tätorterna i stort sett kunna bibehållas. Dessutom skulle sannolikt en mycket stor del av utrymningsorternas befolkning, som inte är direkt sysselsatt i produktionen, i ett beredskapsläge genomföra en frivillig evakuering, varigenom det förutsebara, mycket svåra trycket på civilförsvarets utrymningsorganisation skulle lättas väsentligt. En sådan beredskapshöjning innebure ju vidare, att de evakuerade i stor utsträckning skulle komma till kända trakter och egna hem med en redan tryggad tillgång på olika i ett sådant läge nödvändiga resurser.

Dessa exempel på även det allmänns intresse av en progressiv utveckling i fråga om den dubbla bosättningen belyser det naturliga i ett aktivt statligt stöd på detta område.

Statsmakternas stöd kan taga sig olika former. Det bör exempelvis inriktas på att åstadkomma en *större förståelse för fritidsboendefrågorna inom statens egna organ*, såsom domänstyrelsen, Statens skogsindustrier m. fl. Dessa affärsdrivande enheter borde utan uppgivande av sin affärsmässiga inriktning kunna åstadkomma betydande förbättringar för fritidsfolket. Domänverket disponerar på sina håll — även i södra och mellersta Sverige — ett betydande antal stugor, som mycket väl skulle lämpa sig för fritidsboende. Verket synes emellertid i varje fall regionalt ha föga förstå-

else för dessa önskemål. Av ekonomiska eller andra skäl får byggnaderna stå tomma eller också jämnas de med marken.

Då det gäller byggnader i enskild ägo, som i stor utsträckning friställs genom den fortgående strukturrationaliseringen inte blott på jordbrukets område utan också inom skogsbruket, borde det också vara möjligt för staten att genom snabba och aktiva åtgärder kanalisera en del av det nuvarande intresset för en dubbel bosättning hos våra tätortsbor till detta slag av bebyggelse för att hejda en eljest snabbt fortgående förstörelse. Här möter dock f. n. vissa praktiska hinder. Köparen har ofta vissa svårigheter att snabbt uppbringa erforderligt kapital. Om han inte förfogar över ett tillräckligt eget kapital, kan det vara svårt att få låna, då säkerhetsfrågorna i dylika fall är svårlösta ur bankernas synpunkt. Det borde därför enligt vår mening undersökas, vilka möjligheter som kan finnas för statsmakterna att ställa *statliga kreditgarantier till förfogande för köp av fritidsfastighet*.

Det bör erinras om att statlig kreditgaranti kan erhållas för dem som önskar förvärva jordbruksfastighet. För den som önskar uppföra en s. k. egnahemsfastighet ställs särskilda förmånliga krediter till förfogande i form av bostadslån för nybyggnad. Vidare förekommer bostadslån för ombyggnad samt bidrag och lån till förbättringar. Det kan vidare erinras om att åtskilliga kommuner stöder förvärv av andel i bostadsrättsförening genom att ställa kommunal borgen till förfogande för den som önskar låna till sådan insats.

Det ekonomiska stöd, som statsmakterna sålunda beslutat om, borde utvidgas att gälla även den nya typ av bebyggelse och bostäder, varom här är fråga, nämligen fritidsbostaden. Givetvis får stödets utformning ske med tanke på syftet med verksamheten och så att exempelvis inte exploatörer, som uppträder på ett marodörliknande sätt på detta område, oskäligt gynnas av bestämmelserna. Rätt utformade kunde bestämmelserna tvärtom verka försvårande på sådana privata exploatörers verksamhet. I samband med ägarbytet kan kreditgarantien underlätta avlösning av lån, som belastar avsöndrad fastighet.

Vid utformningen av den statliga kreditgarantien borde särskilda hänsyn tagas till de erfarenheter, som samlats hos lantbruksnämnderna under dessas nu femtonåriga verksamhetstid. Det är möjligt att man genom en kapacitetsökning hos lantbruksnämnderna i samband med att dessa ligger under 1960 års jordbruksutrednings översyn skulle kunna föra en inte obetydlig del av fritidsbebyggelsefrågorna till dessa nämnder. Därigenom skulle man också åstadkomma att den sakkunskap, som numera finns rörande lånegarantigivningen på landsbygden, också användes för detta nya syfte.

Det synes troligt att garantiinstrumentet i första hand skall användas för inköp av äldre bebyggelse och/eller tomtmark för enskild bebyggelse. Det bör emellertid närmare utredas om också större exploateringsområden

kan komma i åtnjutande av förmånen. Den bör i vilket fall som helst vara knuten till den enskilda bostaden och dess ägare och således aldrig kunna gälla ett större antal stugor eller hus samtidigt. Garantien bör vidare vara av personlig art och således inte utan vidare kunna överlätas i samband med försäljning av fastigheten. Garantien bör vara av relativt kortfristig natur, förslagsvis 10 år.

Med hänsyn till de här väckta förslagens speciella natur och angelägenheten av snara åtgärder för att öka tillgången på egna fritidshem för stads-hushållen i samband med den snabba rationaliseringsutvecklingen på landsbygden borde det enligt vår mening vara möjligt att upptaga dessa frågor i särskild ordning utan den fördröjning, som en sammankoppling med mångfalden av olika fritidsfrågor i den statliga fritidsutredningen möjligen skulle innebära.

Med stöd av det anförda hemställas,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla dels om åtgärder för en aktiv medverkan från domänverket för en positiv utveckling av fritidsboendet,

dels om förslag till bestämmelser om statliga kreditgarantier till förfogande för köp av fritidsfastighet, i enlighet med vad i motionen har anförts.

Stockholm den 26 januari 1964

Gunnar Hedlund

Lars Eliasson

Nils G. Hansson

i Sundborn

i Skegrie

S. G. W. Wahlund

Sven Vigelsbo

Per Svensson

i Stenkyrka

Gustaf Svensson

Harald Larsson

Gunnar Larsson

i Vä

i Hedenäset

i Luttra